

L I T E N A M N K Ä B B E L K R I N G G E T I N G A R

av URBAN WAHLSTEDT

Jag tycker att de svenska mer eller mindre etablerade namnen, på våra svenska sociala getingar är så fåniga och missvisande, att jag försöker hitta på bättre namn.

Då jag ventilerat detta med en del entomologer inklusive några i NAMNKOMMITTÉN, så visar sig samma fenomen som annorstädes. Nämligen att en del är pigga på förändringar och andra är stenkonservativa. Och så naturligtvis några mitt emellan.

Det fruktansvärda kaos av synonymer och homonymer som råder i riktigt gamla böcker saknas bra nog i nyare böcker, tack vare den storstädning som ägt rum bland de "latinska" namnen. Som bekant gäller endast första satta namnet, hur fånigt det än må vara. Javisst, här är det på sin plats. Ett i vissa avseenden dött språk, kan gärna behandlas därefter. Ett internationellt vetenskapligt exakt namn är en bra målsättning.

Med svenskan är det annorlunda. Ett levande dynamiskt språk. I dag talar vi inte som på 1800-talet och på 2000-talet lär vi tala annorlunda än nu. Tidigare sökte man i Sv Akademin att konservera språket, under förevändning att nya ord ej var korrekta. Detta har man nu gett upp. Likaså bör ej svenska artnamn konserveras till varje pris. Och svenskan är till för svensktalande.

Här är exempel på synonymer som jag bara tycker berikar språket.

Björktrast = Snöskata

Ormslå = Kopparorm = Kopparödla

Bagge = Gumse = Vädur

Daldocka = Smörboll

Knölbräcka = Mandelblom

Tornsvala = Tornseglare

Blindbroms = Blinning

Vitpytta = Nysört

Hästhov = Tussilago

Varg = Ulv

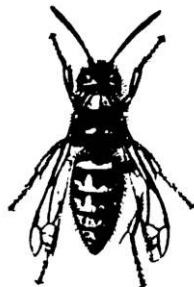
Hasselsnok = Slätsnok

Braxen = Panka

Kan namn låta så roligt att det blir löjligt eller besvärande?

Stinksyska, guckosko, äsping, ävjebrodd, pösmossa, pimpinellros, skräppa, kvastfibbla, knagglestarr, lopplummer, kattostvisslare, ullgump, bärfis, dödsur, fetbagge, snorgers, fjärsing och snultra.

Själv tycker jag att dessa namn är enbart trivsamma.

Låt oss nu övergå till mina förslag och funderingar kring namn på våra sociala getingar.

JORDGETINGARNA 4 arter.

Namnet är synnerligen väletablerat och tämligen korrekt, eftersom de ofta bygger sina bon i jorden. Detta förekommer dock även hos övriga arter. Jordgetingarna bygger alltid i håligheter.

Paravespula 2 arter. skulle kunna heta ÄKTA JORDGETINGAR.

Inga andra arter lägger sina bon så djupt ner i jorden.

Vespula 2 arter. Dessa kan heta MARKGETINGAR.

Det handlar om den rödbandade V.rufa och dess snyltgäst V.austriaca. Dessa bon byggs ej djupare än i markskiktet.

BÅLGETING är ett bra namn. Bål är ett gammalt ord för stor.

Dolichovespula 7 arter, kan heta KINDGETINGAR eller FRIBYGGARE.

Det vetenskapliga namnet direkt översatt: "Liten lång geting" De har nämligen långdragna huvuden och är mindre än bålgeting. Det stora avståndet mellan fasettögon och käkar gör att man kan anse dem ha ordentliga kinder, till skillnad mot jord- och bålgeting. De har egenheten att bygga fritt ute eller tar de sig friheten att bygga i håligheter.

SNYLTGETINGAR är väletablerat och bra.

Detta är ingen familj eller släkte utan ett morfologiskt begrepp. I vissa länder heter det översatt "gökgetingar".

Paravespula och Vespa kan betecknas som STORBYGGARE till skillnad mot övriga arter som kan betecknas som SMÅBYGGARE.

De förstnämnda har jättestora långlivade samhällen till skillnad mot de övriga. Sålunda förslag till biologiska begrepp.

Artnamnen.

Vespula rufa heter rödbandad geting. Kan förenklas RÖDBANDGETING.

V.austriaca heter snyltgeting.

Skulle kunna heta (KORTKINDSNYLTING) eller SNIRKELSNYLTING, eller MARKSNYLTING.

Det ursprungliga namnet "snyltgeting" fick den innan man visste att det finns ytterligare snyltgetingararter här i landet. Skulle man behålla det gamla namnet skulle det bli besvärligt att hålla i sär det från den morfologiska gruppen med samma namn, så att man av misstag kallar den "vanlig snyltgeting" med påföljd att man tror att den snyltar på Paravespula vulgaris (som heter vanlig geting). Den hör till jordgetingarna som har korta kinder, "KORTKINDSNYLTING", om man nu ska anse att jordgetingarna har några kinder att tala om. Annars MARKSNYLTING så är man konsekvent till förslaget till släktbeteckning. Det namn som jag dock föredrar är SNIRKELSNYLTING med lite trivsam allitteration i. Ingen svensk geting har på långt så snirkelig bakkroppsteckning som den här arten. Att plocka bort detaljen "get" så att det blir snylting i stället för snyltgeting, har jag gjort för att ordet därigenom blir mindre otympligt. Språkligt finner jag ett sådant förfarande korrekt. (Den morfologiska gruppen kan dock få heta snyltgetingar, som sagt.)

Paravespula vulgaris L heter vanlig geting. Bör heta VANLIG JORDGETING. Folk i gemen skiljer nämligen på jordgetingar och vanliga getingar, vilket verkligen inte är lyckat.

P.germanica Fabr heter tysk geting. Kan heta KNALLGUL JORDGETING. Fabricius råkade vara i Tyskland när han namngav denna art. Den är inte mer tysk än någon annan art. (Jämför Dolichovespula saxonica Fabr som han namngav i Sachsen. Ska finnarna kalla den för tysk geting, eftersom Tyskland heter "Saksa" på finska?) P.germanica Fabr har en kraftigare varmgul färg än någon annan art. Förresten varför inte dra ihop det till KNALLGULING ?

Dolichovespula media heter MELLANGETING vilket är utmärkt.

D.saxonica Fabr har inget riktigt etablerat svenskt namn och skulle kunna heta HUSGETING eller TAKGETING.

Slentrianförsök har dock gjorts att översätta vetenskapliga namnet till svenska (se under V.germanica)

Det är bona av den här arten man oftast hittar i vindar och uthus, där de hänger i taken. P.vulgaris bygger även ofta inomhus men mera dolt mellan väggar eller i trånga utrymmen under taknockar.

Dolichovespula norvegica Fabr heter norsk geting men kan heta RÖDFLÄCKGETING eller RÖDFLÄCKING.

Samma med detta som med Fabricius andra namn. (Vanliga råttan Mus norvegicus L skulle kunnat få heta norsk råtta om det gått riktigt illa.) Den här arten är ensam om sina röda fläckar.

D.loekenae Eck är nyupptäckt och kan heta LÅNGKINDGETING eller ASTRIDS GETING.

Ingen svensk art har så långa kinder. Regine Eck har namnat den efter Astrid Löken. Eric Hammarström har föreslagit det sistnämnda namnet.

D.adulterina saknar svenskt namn men kan heta BLEKSNYLTING, FLÄCKSNYLTING eller FALSK HUSGETING. Eller eller FLÄCKNOSGÖKING. Ofta men ej alltid är det gula mycket blekt. Det är den enda snyltgetingen som normalt har fläck på munskölden. Det vetenskapliga namnet betyder att den är förställd, och ytligt är den förvillande lik en D.saxonica på vilken den bla snyltar. (Förslaget "sachsisk snyltgeting" har krånglig stavning och betyder att den kommer från Sachsen. Jag vet inte om man alls funnit några D.adulterina i Sachsen.)

D.sylvestris Scop heter skogsgeting och kan heta RENRANDING eller KLARGETING.

Den är ej mer skogsbunden än någon annan art. Dess bakkropp har inga prickar mellan ränderna, som övriga arter kan ha. Färgen är klargul och mönstringen är klar och tydlig. Jämför "klarbär".

D.omissa Bisch saknar svenskt namn och kan heta KLARGUL, HÖGGUL SNYLTTGETING, PÖSSNYLTING eller PÖSGÖKING.

Den snyltar på föregående art och har intensivare gul färg än någon annan svensk snyltgeting. Huvudet är uppsvällt längs tinningar och nacke. Jag föredrar PÖSGÖKING. (PÖSSNYLTING har två ess efter varandra vilket jag finner irriterande.) Här tar jag fasta på andra länders "gökgeting". Jämför "pösmosa" mm lustiga namn jag nämnt tidigare.

Nu vill jag ha debatt kring detta. Varsågod ni som är konservativa och ni som är pigga på förbättringar och ni som är någonstans mitt emellan. Skriv i Graphosoma vad ni tycker.

